

IZLOŽBA

„HRVATSKA 1943.”

IZLOŽBA

„HRVATSKA 1943.”

IZLOŽBU PRIREDILI:

MUZEJ REVOLUCIJE NARODA

HRVATSKE

AUTOR

IZLOŽBE:

KATARINA BABIĆ,
KUSTOS MUZEJA
REVOLUCIJE

INSTITUT ZA HISTORIJU RADNIČKOG

POKRETA HRVATSKE

ARHIV HRVATSKE

ZAGREB

SURADNICI:

LJILJANA MODRIĆ

ARHIVIST IHRPH

MARA KNOPFMAHER, ARHIV
HRVATSKE

POSTAV IZLOŽBE, PLAKAT, POZIVNICA:

ZDRAVKO RAJKOVIĆ, AKAD. SLIKAR

FOTOGRAFIJE:

STANKO VRTOVEC,

FOTOLABORATORIJ

MUZEJA REVOLUCIJE

Naša Istra je slobodna i pripojena hrvatskoj domovini

„Italija je bacila oružje! — Čulo se te noći po cijeloj Istri. Narod se ustalasio, a zatim pada odluka: **Napred u napad!** Bili smo upravo u Lanišću, srcu naše Čičarije. Ulazimo nas sedam. Narod nam hrli susret sa zastavama i viče, hura! Urnebes oduševljenja. »Živjeli naši!« Čuje se sa svih strana. Žene plaču i smiju se. I mi plačemo. Divan je to bio dan. Ulazimo u karabinjersku kasarnu. Veštimo kontrolu, dižemo oružje.

Narod ga uzima, da ga ne pusti iz ruku, dok si ne osigura budućnost. Ima svakojakog oružja, svega ima. Naoružani smo.

Mi, sinovi istarskog naroda, dobili smo oružje u ruke. Imamo oružje, znači imat ćemo i slobodu. — Mi zapravo imamo slobodu!

Drugog dana eto nas u Lupoglavi, Trstenik, Slum, Boljun, Vranje već su u našim rukama. Drugovi jurišaju na Roč. Poslije male borbe i na toj željezničkoj stanici vije se hrvatski barjak. Telefonski smo povezani. Dolazimo na stanicu Lupoglave. Nas dvojica zaustavljamo vlak. Ljudi iz vlaka sa osmjehom gledaju crvenu zvijezdu na našim kapama. Znaju: to je nova vojska, narodna vojska. Sa planina spušta se naša četa predvođena grupom djevojaka. Pjeva se: »Mi smo pak Istrani, junaci pravi. . . « Dolazi komandir čete. Jedna starica ide mu u susret i grli ga. A on je stari borac iz Španije. Razdražan je, pomladio se. Na vlak se postavlja crvena zvijezda i hrvatske zastave. Čini nam se da je to san. Ali ne, danas je to stvarnost, divna stvarnost.

Dolaze ponovno vijesti: pao je **Buzet, Sušnjevlca, Cerovlje, Žrnjci**, a zatim **centar naše Istre, hrvatski PAZIN.**

Ljudi se grle, dolaze k nama, nose nam svakojakih stvari, ne znaju, kako da iskažu ljubav prema svojim narodnim borcima, prema partizanima.

Talijanska vojska se tromo vuče po cestama Istre. To su oni bahati oficiri i vojnici koji su nam kroz četvrt stoljeća zadavali toliko bola i patnje. Takovu su sudbinu i zaslužili.

Danas se stvara nova vojska, niču novi bataljoni i brigade narodnih osvjetnika, partizana.

iz „Istarskog Vjesnika“

OKRUŽNI
Narodno-oslobodilački odbor
za ISTRU

Muzej revolucije naroda Hrvatske, Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske i Arhiv Hrvatske pridružuju se proslavama 30-godišnjice veoma značajnih događaja u povijesti naših naroda izložbom »Hrvatska 1943.«

Veliki uspjesi NOP-a krajem 1942. godine, kao i neuspjeh Sila osovine na Istočnoj fronti i Africi doveli su do bojazni Nijemaca da će se Saveznici iskrcati na Balkanu. Zbog toga je Njemačka vrhovna komanda poduzela ofenzivu na slobodno područje Banije, Kurduna i Like s ciljem da uništi NOV. Planovi Nijemaca, u kojima su učestvovali Talijani i domaći fašisti, nisu uspjeli. U šestomjesečnim borbama poduzete su dvije jake neprijateljske ofenzive. To su najteže i najznačajnije bitke naše NOB-e.

Snage Glavnog štaba Hrvatske u vrijeme IV i V neprijateljske ofenzive vodile su ogorčene borbe s neprijateljskim snagama i nanijele im velike gubitke. Već u travnju uspjelo im je ponovno osloboditi zauzeta područja.

Narodni ustanak u Hrvatskoj u prvoj polovici 1943. postiže ogromne rezultate na vojnom i političkom polju. U takvim uvjetima CK KPH dao je inicijativu za stvaranje političkog i predstavničkog tijela u skladu s Rezolucijom I zasjedanja AVNOJ-a. U selu Ponoru 2. ožujka formiran je Inicijativni odbor za osnivanje ZAVNOH-a.

I zasjedanje ZAVNOH-a održano je 13. i 14. lipnja u Otočcu i Plitvicama. Na zasjedanju posebna je pažnja posvećena izgradnji narodne vlasti. Donijeta je Plitvička rezolucija koja tretira pitanja od presudnog značenja za razvoj NOP-a u Hrvatskoj i jačanje bratstva i jedinstva između Hrvata i Srba. Već na I zasjedanju zaključeno je da se nastavi borba za oslobođenje i ujedinjenje svih hrvatskih krajeva. Te odluke ostvarene su nakon kapitulacije Italije kada se stanovništvo na područjima pod talijanskom okupacijom masovno diglo na oružani ustanak.

Narodnooslobodilački odbor za Istru 13. rujna proglašava ujedinjenje Istre s Hrvatskom a to 20. rujna 1943. potvrđuje i ZAVNOH. Time su bili poništeni svi ugovori i konvencije Kraljevine Jugoslavije i tzv. »NDH« koji su se odnosili na Istru. Bila je oslobođena gotovo cijela Hrvatska.

„... Iz vatre i pepela,

iz krvi i suza

rađala se nova

Jugoslavija ...”

Tito

Od 12. do 15. studenog u Plaškom je održano II zasjedanje ZAVNOH-a. U Rezoluciji II zasjedanja zaključeno je da u ime naroda Hrvatske može govoriti jedino ZAVNOH i AVNOJ.

Krajem studenog osnovan je Štab mornarice NOVJ koji je od zaplijenjenih brodova formirao jedinice Ratne mornarice.

Nakon kapitulacije Italije snage NOV i POJ postale su još jače i brojnije. Zbog toga su Nijemci prisiljeni dovesti u Hrvatsku nove sile kako bi zaposjeli jadransku obalu. U žestokim borbama s jedinicama NOV Nijemcima uspeva da do kraja godine zauzmu veći dio Istre, Dalmaciju i glavne prometnice iz unutrašnjosti prema obali, kao i otoke osim Visa.

U tim krajevima Nijemci i ustaše masovno ubijaju stanovništvo i pale naselja. Narod bježi pred zločincima napuštajući domove i odlazi u zbjeg.

Neprijatelj je bio brojčano nadmoćniji, ali je usprkos tome oslobodilački pokret pobijedio okupatore i domaće izdajnike u presudnim bitkama IV i V neprijateljske ofenzive. Svojom herojskom borbom osigurao je temelje nove socijalističke Jugoslavije. Ovim pobjedama u svijet je prodrla istina o borbi naših naroda.

Na oslobođenom i neoslobođenom području postojala je razgranata mreža stvarnih nosilaca vlasti: seoskih, mjesnih, okružnih i oblasnih narodnooslobodilačkih odbora. Njihovo postojanje nametnulo je potrebu da AVNOJ preraste u vrhovni organ vlasti. To je ostvareno 29. studenog 1943. u Jajcu na II zasjedanju AVNOJ-a gdje je AVNOJ konstituiran u parlament nove narodne države.

Organizatori se nadaju da će ovom izložbom omogućiti mladoj generaciji i svima, kojima ovaj period naše povijesti nije neposredno poznat, da ga potpunije shvate i usvoje. Ova će izložba, po mišljenju organizatora, pridonijeti daljnjem razvijanju revolucionarnih tradicija.

prof. Katarina Babić, kustos

